

УДК 346.21

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2020.38.204138>

А. В. Смітюх, докт. юрид. наук, професор
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Кафедра адміністративного та господарського права
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна
e-mail: im2m112@gmail.com
ORCID: 0000 0002 4778 4143

КОРПОРАТИВНІ ТА ЧЛЕНСЬКІ ПРАВА ТА ПРАВОВІДНОСИНИ У СВІТЛІ НОВІТНЬОЇ ПРАКТИКИ ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ 2019-2020 РОКІВ

У статті представлені результати дослідження судової практики вищої судової інстанції України – Великої Палати Верховного Суду за 2019 рік і перший квартал 2020 року, що втілює новий підхід щодо визначення корпоративного характеру судових спорів. Зроблено висновок про те, що залежно від природи інтересу члена (учасника) та за критерієм ступеню повноти базових прав щодо юридичної особи, можна виділити три комплекси прав членів (учасників) щодо різних юридичних осіб з потенційною або обов'язковою множинністю членства. Всі три комплекси прав є членськими правами (родове поняття), другий і третій комплекси є корпоративними правами. Відповідно при реалізації таких прав виникають членські відносини (родове поняття, мають місце у всіх юридичних особах з обов'язковою чи потенційною множинністю членства) та корпоративні відносини (видове поняття, мають місце у корпоративних суб'єктах – корпоративних господарських організаціях, окремий випадок – корпоративні відносини у комерційних корпоративних господарських організаціях). Зроблено висновки щодо засад, на яких має відбуватися уніфікація положень законодавства щодо членських, зокрема корпоративних правовідносин.

Ключові слова: корпоративні права; корпоративні правовідносини; членські права; членські правовідносини; юридичні особи.

Постановка проблеми. Досить довгий час суди вищих інстанцій визнавали корпоративними лише відносини, що складались у господарських товариствах: це зокрема вбачається з преамбули та п. 3 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 р. № 13 [1], так само до підвідомчості господарських судів у 2006-2014 р. р. відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 12 чинної на той момент редакції ГПК України відносились лише спори, що виникали з корпоративних відносин у *господарських товариствах* [2]. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання діяльності юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» від 10 жовтня 2013 р. № 642-VII поширив підвідомчість господарських судів на корпоративні спори, що виникають з корпоративних відносин у *юридичних особах* [3]. Подібний підхід втілює п. 3 ч. 1 ст. 20 чинної редакції ГПК України [4]. Як наслідок особливості легального визначення корпоративних відносин (відносини, що виникають, змінюються та припиняються щодо корпоративних прав, які у свою чергу визначаються як права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами – ч.ч. 1, 3 ст. 167 ГК України [5]) вимагають від судів визначення кола юридичних осіб, у яких виникають корпоративні відносини (далі – «корпоративні суб'єкти») та відмежування їх від інших осіб з потенційною чи обов'язковою множинністю членства. У судовій практиці з цього питання виникають певні тенденції, що з часом змінюються, з іншого боку суди вдаються до тлумачення самого поняття корпоративних прав та корпоративних правовідносин, що має яскравий прояв у новітній практиці Великої Палати Верховного Суду (далі – ВП ВС) 2019-2020 років.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття корпоративних прав, корпоративних правовідносин та кола корпоративних суб'єктів досліджувало багато науковців, зокрема В. А. Васильєва, О. М. Вінник, В. В. Долинська, О. Р. Кібенко, С. С. Кравченко, В. М. Кравчук, Д. В. Ломакін, І. В. Лукач, В. В. Луць, С. Д. Могілевський, І. В. Спасибо-Фатєєва, С. І. Шимон, І. С. Шиткіна, В. С. Щербина та інші, які приділили значну увагу багатьом аспектам зазначеної проблематики, проте новітня практика ВП ВС 2019-2020 років актуалізує цю проблематику знову.

Мета статті полягає в тому, щоб дослідити новітню практику ВП ВС 2019-2020 років та зробити висновки щодо кола корпоративних суб'єктів, місця корпоративних суб'єктів серед юридичних осіб з потенційною чи обов'язковою множинністю членства та співвідношення корпоративних прав з правами членів юридичних осіб з потенційною чи обов'язковою множинністю членства.

Виклад основного матеріалу. У п. 1.1. Постанови Пленуму Вищого господарського суду України (далі – ВГСУ) від 25.02.2016 р. № 4 до кола корпоративних суб'єктів віднесено господарські товариства, виробничі кооперативи, фермерські господарства, приватні підприємства, засновані на власності двох або більше осіб [6]. Очевидно, що ВГСУ обмежував коло корпоративних суб'єктів суб'єктами підприємництва, а саме – комерційними господарськими організаціями з потенційною чи обов'язковою множинністю учасників.

Проте з аналізу практики ВП ВС 2019-2020 рр. вбачається стала тенденція до розширення кола корпоративних суб'єктів за рахунок споживчих товариств (кооперативів), обслуговуючих кооперативів та адвокатських об'єднань.

Обґрунтування ВП ВС належності до кола корпоративних суб'єктів споживчих товариств (кооперативів) виходить з того, що вони є господарськими організаціями, їх члени беруть участь в управлінні ними, мають право одержувати частку прибутку, що розподіляється за результатами господарської діяльності між членами споживчого товариства відповідно до їх пайового внеску, та інші правомочності, встановлені законом і статутними документами такого товариства, а зазначені ознаки відповідають поняттю корпоративних прав (Постанова ВП ВС від 27 лютого 2019 р. у справі №738/1772/17 [7]).

Слід зауважити, що ч. 1 ст. 84 ЦК України у поділї товариств на підприємницькі та непідприємницькі розглядає як підприємницькі товариства виробничі але не споживчі кооперативи [8], так само ст. 2 Закону України «Про кооперацію» протиставляє цілі виробничих кооперативів (одержання прибутку) та споживчих кооперативів (задоволення споживчих потреб членів) [9]. Водночас ч. 1 ст. 26 Закону України «Про кооперацію» дозволяє кооперативні виплати у споживчих кооперативах, ч. 4 ст. 6 Закону України «Про споживчу кооперацію» закріплює право члена споживчого товариства одержувати частку прибутку, що розподіляється за результатами господарської діяльності відповідно до пайових внесків членів [10]. Отже, наявна певна концептуальна невідповідність, яка для цілей правозастосування була розв'язана відповідно до принципу *lex specialis derogat generali*, що і дозволило ВП ВС зробити висновок про наявність у члена споживчого кооперативу всієї повноти корпоративних прав.

Обслуговуючі кооперативи розглядаються ВП ВС як корпоративні суб'єкти оскільки вони є господарськими організаціями – юридичними особами, що здійснюють некомерційну господарську діяльність, а їх члени є правомочними брати участь в управлінні кооперативом, отримувати певну частку активів кооперативу в разі його ліквідації, а також інші правомочності, що впливають з участі у кооперативі, отже – є носіями корпоративних прав, а відносини між кооперативом та членами, пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності такої юридичної особи, є корпоративними (постанова ВП ВС від 17 грудня 2019 р. у справі №904/4887/18 [11]), або ж, оскільки «корпоративні права характеризуються, зокрема, тим, що особа, яка є учасником (засновником, акціонером, членом) юридичної особи має право на участь в управлінні господарською організацією та інші правомочності передбачені законом і статутними документами.... Відповідно, члени обслуговуючого кооперативу незалежно від напряму

його діяльності є носіями корпоративних прав, а відносини між його членами та кооперативом, які пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності такої юридичної особи, є корпоративними» (Постанова ВП ВС від 24.04.2019 р. у справі № 509/577/18 [12], Постанова ВП ВС від 01.10.2019 р. № 910/7554/18 [13]).

Можна бачити, що у випадку з обслуговуючими кооперативами ВП ВС зробила висновок про корпоративний характер прав члена обслуговуючого кооперативу незважаючи на відсутність права на отримання кооперативних виплат (члени таких кооперативів мають право на отримання виплат на паї, але не кооперативні виплати – ст. 26 Закону України «Про кооперацію» [9] і так само як і споживчі кооперативи не відносяться до підприємницьких товариств згідно ч. 1 ст. 84 ЦК України [8] та не мають метою отримання прибутку згідно ст. 2 Закону України «Про кооперацію» [9]), а у Постановах від 24.04.2019 р. у справі № 509/577/18 та від 01.10.2019 р. № 910/7554/18 – з огляду лише на наявність у члена такого кооперативу права на участь в управлінні господарською організацією та певних «інших правомочностей передбачених законом і статутними документами» [12; 13].

Нарешті ВП ВС визнала адвокатські об'єднання корпоративними суб'єктами оскільки їх члени крім прав адвоката, передбачених законодавством, мають закріплене статутом право обирати та бути обраними до органів управління адвокатського об'єднання, що означає наявність у членів адвокатських об'єднань корпоративних прав та корпоративний характер відносин щодо членства в адвокатському об'єднанні, діяльності останнього та його припинення (Постанова ВП ВС від 26.02.2020 р. у справі № 750/3192/14 [14]), цю правову позицію було відтворено у Постанові КЦС ВС від 08.04.2020 р. у справі № 750/5550/17 [15]).

Тобто ВП ВС поширила на адвокатські об'єднання підхід, відповідно до якого наявність права брати участь в управлінні юридичною особою свідчить про корпоративний характер як відповідних прав так і відповідних відносин.

Можна бачити, що ВП ВС розширює коло корпоративних суб'єктів за рахунок редукції вимог до корпоративних прав: кінець-кінцем виявляється, що попри пряму вказівку ст. 167 ГК України для визнання відносин корпоративними достатньо наявності серед сукупності відповідних прав права обирати та бути обраними до органів управління юридичної особи.

Проте послідовна реалізація цього підходу означає, що корпоративними слід вважати також: (1) права членів громадських об'єднань (ч. 3 ст. 3 Закону України «Про громадські об'єднання» передбачає право членів (учасників) громадського об'єднання самостійно здійснювати управління діяльністю громадського об'єднання відповідно до його мети (цілей), ч. 7 зазначеної статті – право на вільний доступ до інформації про діяльність громадського об'єднання, у тому числі про прийняті громадським об'єднанням рішення та здійснені заходи, а також обов'язок громадського об'єднання забезпечувати такий доступ [16]); (2) права власників квартир та нежитлових приміщень у багатоквартирному будинку у тому, що стосується їх участі в об'єднаннях співвласників багатоквартирних будинків (ст. 14 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирних будинків» передбачає права співвласників брати участь в управлінні об'єднанням, обирати та бути обраним до складу статутних органів об'єднання, знайомитися з протоколами загальних зборів, робити з них виписки та одержувати в установленому порядку інформацію про діяльність об'єднання [17]).

Слід зауважити, що у практиці Верховного Суду права співвласників ОСББ розглядалися як такі, що не є корпоративними [18], але видається, що у світлі критеріїв, сформульованих у наведених вище постановках ВП ВС, прийнятих протягом 2019-2020 рр. та виходячи із встановленої самою ВП ВС вимоги враховувати саме останню правову позицію ВП ВС [19], обґрунтування відсутності корпоративного характеру прав членів ОСББ непідприємницьким характером цієї юридичної особи, зазначене у постанові КГС ВС, прийнятій ще 23.01.2018 р. [18], не можна більше розцінювати як актуальне.

Щодо кола корпоративних суб'єктів (юридичних осіб корпоративного типу, корпоративних господарських організацій та ін.) існує дискусія і до цього кола різні дослідники включають: лише три види господарських товариств – АТ, ТОВ, ТДВ [20, с. 62; 21, с. 230]; усі господарські товариства [22, с. 46]; усі підприємницькі товариства [23, с. 35], проте поширення концепції корпоративних прав за межі кола юридичних осіб, які є суб'єктами підприємницької діяльності, не є на даний час концептуально обґрунтованим.

Отже, новітня практика ВП ВС з досліджуваного питання – це виклик, відповідь на який має виходити, напевно, з наступного. У господарських товариствах та виробничих кооперативах корпоративні права як неподільна сукупність прав покликані повною мірою забезпечити інвестиційний інтерес їх суб'єкта щодо участі у відповідній юридичній особі – суб'єкті підприємництва безпосередньо (майнові корпоративні права), або через досягнення певної проміжної мети, яка складає предмет окремого корпоративного права (немайнові корпоративні права). Сукупність корпоративних прав представлена в обороті оборотоздатним символом (транзитивним знаком) – корпоративним паєм (часткою, акцією).

Інтерес адвоката щодо участі в адвокатському об'єднанні навряд чи може бути охарактеризований як майновий, інтерес члена громадського об'єднання не може бути охарактеризований як майновий у жодному разі.

Проте інтерес учасників (акціонерів) господарських товариств, членів кооперативів усіх видів, співвласників ОСББ, членів адвокатських об'єднань, громадських формувань може бути охарактеризований більш широко – як інтерес щодо досягнення мети, задля якої створювалась відповідна юридична особа. Питання лише в тому, який обсяг прав вимагається для забезпечення реалізації такого інтересу, досягнення відповідної цілі і яким терміном позначатиметься відповідна сукупність прав.

По суті серед комплексів прав членів (учасників) щодо різних юридичних осіб з потенційною або обов'язковою множинністю членства можна виділити три групи за критерієм ступеню повноти базових прав щодо юридичної особи:

- член (учасник) юридичної особи має виключно немайнові права брати участь в управлінні юридичною особою (може бути деталізованим у низці правомочностей) та отримувати інформацію (громадські об'єднання, адвокатські об'єднання, ОСББ);
- крім зазначених вище немайнових прав член (учасник) юридичної особи має також майнове право на отримання певного майна у разі припинення членства (участі) у юридичній особі, і, можливо, обмежене право отримувати частину прибутку (споживчі та обслуговуючі кооперативи);
- крім зазначених вище прав член (учасник) юридичної особи має також повноцінне майнове право на отримання частини прибутку юридичної особи, при цьому у окремих категорій учасників – власників привілейованих корпоративних паїв (часток, акцій) право на участь в управлінні може бути обмежене у зв'язку з переважним характером майнових прав щодо інших учасників – власників простих корпоративних паїв, часток, акцій (господарські товариства, виробничі кооперативи, фермерські господарства).

Саме останній комплекс прав здатний повною мірою забезпечити інвестиційний інтерес учасника щодо майнової участі у комерційній корпоративній господарській організації. Проте результатом внесення інвестицій може бути не лише прибуток, але також інший, зокрема, соціальний ефект (ст. 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність» [24]. Пайові внески у споживчих та обслуговуючих кооперативах мають інвестиційний, але водночас непідприємницький характер, зокрема через створення обслуговуючих кооперативів відбувається *de facto* інвестування у будівництво житла, отже комплекс прав членів таких кооперативів також може бути представлений в обороті транзитивним знаком (оборотоздатним символом) – корпоративним паєм нарівні з корпоративними паями (частками, акціями) учасників господарських товариств та виробничих кооперативів.

В цілому, слід підкреслити, що закріплена законодавством система майнових прав членів кооперативів, зокрема – у тому, що стосується права на кооперативні виплати та

права на виплати на паї, у світлі викладеного вище постає як концептуально недосконала та має бути переглянута.

Водночас необхідно відмітити, що немайнові корпоративні права учасників господарських товариств та членів виробничих кооперативів з одного боку, а також членів усіх інших зазначених вище юридичних осіб з потенційною або обов'язковою множинністю членства (право брати участь в управлінні юридичною особою та отримувати інформацію щодо неї та її діяльності), є принципово подібними. Їх спільний знаменник має полягати у певному мінімумі вимог до складу правомочностей, які містять ці права та засади, на яких мають ґрунтуватися процедури, у яких ці права реалізуються (серед іншого – вимоги щодо порядку скликання зборів, повідомлення про порядок денний, місце та час проведення зборів, порядку отримання інформації про юридичну особу та її діяльність) і відповідні норми повинні бути закріплені законодавчо (при цьому щодо юридичних осіб різних організаційно-правових форм цей мінімум вимог може розкриватися по-різному та із різним ступенем деталізації).

Висновки і пропозиції. Викладене вище дозволяє сформулювати наступні висновки та пропозиції.

1. Залежно від природи інтересу члена (учасника) та за критерієм ступеню повноти базових прав щодо юридичної особи можна виділити три комплекси прав членів (учасників) щодо різних юридичних осіб з потенційною або обов'язковою множинністю членства:

– член має виключно немайнові права: брати участь в управлінні юридичною особою (може бути деталізоване у низці правомочностей); отримувати інформацію – якщо інтерес щодо членства не є інвестиційним, а членство не має характеру майнової участі (громадські об'єднання, адвокатські об'єднання, ОСББ);

– крім зазначених вище немайнових прав член (учасник) юридичної особи має також майнове право на отримання певного майна у разі припинення членства (участі) у юридичній особі, і, можливо, обмежене право отримувати частину прибутку – якщо інтерес щодо членства є інвестиційним, членство має характер майнової участі, але відповідна юридична особа не є суб'єктом підприємництва (споживчі та обслуговуючі кооперативи);

– крім зазначених вище прав член (учасник) юридичної особи має також повноцінне майнове право на отримання частини прибутку юридичної особи, при цьому у окремих категорій учасників – власників привілейованих корпоративних паїв (часток, акцій) право на участь в управлінні може бути обмежене у зв'язку з переважним щодо інших учасників – власників простих корпоративних паїв, часток, акцій, характером майнових прав – якщо інтерес щодо членства є інвестиційним, членство має характер майнової участі, а відповідна юридична особа є суб'єктом підприємництва, тобто – комерційною корпоративною господарською організацією (господарські товариства, виробничі кооперативи, фермерські господарства).

2. Всі три комплекси прав є членськими правами (родове поняття), другий і третій комплекси є корпоративними правами (видове поняття). Відповідно при реалізації таких прав виникають членські (родове поняття, мають місце у всіх юридичних особах з обов'язковою чи потенційною множинністю членства) та корпоративні (видове поняття, мають місце у корпоративних суб'єктах – корпоративних господарських організаціях) відносини. Серед корпоративних прав може бути виділений такий підвид як корпоративні права учасників комерційних корпоративних господарських організацій (третій комплекс).

Всі комплекси прав покликані забезпечити реалізацію інтересу члена (учасника) щодо досягнення мети створення відповідної юридичної особи. Другий і третій комплекси прав забезпечують інвестиційний інтерес, який є наслідком майнової участі і через це мають бути представлені в обороті транзитивним знаком (оборотоздатним символом) – корпоративним паєм. Найбільш повним є третій комплекс членських (а саме – корпоративних) прав учасників комерційних корпоративних господарських організацій, що за-

безпечує можливість реалізації інвестиційного інтересу від майнової участі у юридичній особі – суб'єкті підприємництва з потенційною або обов'язковою множинністю членства (учасників).

3. У різних юридичних особах з потенційною або обов'язковою множинністю членства члени (учасники) можуть додатково мати окремі, відмінні корпоративні права, притаманні виключно цим організаційно-правовим формам (наприклад – переважні права членів споживчого товариства щодо одержання послуг у підприємствах споживчої кооперації, squeeze-out та sell-out права акціонерів АТ та ін.).

4. Закон має встановлювати:

4.1. Уніфіковані загальні норми для членських прав щодо всіх юридичних осіб з потенційною або обов'язковою множинністю членства, що міститимуть певний мінімум вимог до правомочностей та засад, на яких мають ґрунтуватися процедури, у яких такі права реалізуються (серед іншого – мінімальні вимоги щодо порядку скликання зборів, повідомлення про порядок денний, місце та час проведення зборів, порядку отримання інформації про юридичну особу та її діяльність);

4.2. Більш деталізовані уніфіковані загальні норми для корпоративних прав та корпоративних паїв, що представляють їх в обороті (для господарських товариств та кооперативів усіх видів);

4.3. Ще більш деталізовані уніфіковані загальні норми для корпоративних прав учасників комерційних корпоративних господарських організацій (для господарських товариств, виробничих кооперативів та фермерських господарств) та відповідних корпоративних паїв;

4.4. Деталізовані норми щодо членських (у т.ч. – корпоративних) прав для юридичних осіб з потенційною або обов'язковою множинністю членства окремих організаційно-правових форм мають регулювати лише специфічні відносини, притаманні виключно таким організаційно-правовим формам.

5. Наведене вище може скласти доктринальне підґрунтя для кодифікації членських, у тому числі – корпоративних відносин, і, серед іншого, для розмежування юрисдикції між господарськими та загальними судами за ознакою корпоративного характеру спорів.

6. Має бути конкретизований та концептуально доопрацьований комплекс майнових прав членів кооперативів, зокрема – обслуговуючих та споживчих.

Список використаної літератури

1. Про практику розгляду судами корпоративних спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 р. № 13. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-08>.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення підсудності справ з питань приватизації та з корпоративних спорів: Закон України від 15.12.2006 р. № 483-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/483-16/ed20070615>.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання діяльності юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 10.10.2013 р. № 642-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/642-18>.
4. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 р. № 1798-XII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
5. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
6. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 25.02.2016 р. № 4. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0004600-16>.
7. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 27.02.2019 р. у справі № 738/1772/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80523618>.
8. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
9. Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003 р. № 1087-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>.
10. Про споживчу кооперацію: Закон України від 10.04.1992 р. № 2265-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-12>.

11. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 17.12.2019 р. у справі № 904/4887/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86566266>.
12. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 24.04.2019 р. у справі № 509/577/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81691869>.
13. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 01.10.2019 р. у справі № 910/7554/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85412911>.
14. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 26.02.2020 р. у справі № 750/3192/14. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88168781>.
15. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 08.04.2020 р. у справі № 750/5550/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88815583>.
16. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.
17. Про об'єднання співвласників багатоквартирних будинків: Закон України від 29.11.2001 р. № 2866-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-14>.
18. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 23.01.2018 р. у справі № 925/1321/16. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71829024>.
19. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 30.01.2019 р. у справі № 755/10947/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79834955>.
20. Лукач І. В. Господарсько-правове регулювання корпоративних відносин в Україні: теоретичні проблеми: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.04. Київ, 2016. 474 с.
21. Щербина В. С. Корпоративные отношения как предмет правового регулирования. Альманах цивилистики. 2008. № 1. С. 222-235.
22. Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: Монографія. Львів: Край, 2009. 464 с.
23. Шимон С. Сущность корпоративных прав: несколько ремарок к научной дискуссии. *Leges et Viata*. 2013. № 7. С. 35-39.
24. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

References

1. On the practice of corporate disputes resolving by courts: Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine dd. 24.10.2008. № 13. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-08>. [in Ukrainian].
2. On the amendments of several Laws of Ukraine on the jurisdiction of the cases of privatization and corporate dispute: Law of Ukraine dd. 15.12.2006 p. N483-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/483-16/ed20070615>. [in Ukrainian].
3. On the amendments of several Laws of Ukraine on the improvement of legal regulation of the legal entities' and entrepreneur natural persons' activity: Law of Ukraine dd. 10.10.2013 №642-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/642-18>. [in Ukrainian].
4. Code of Economic Procedure of Ukraine: dd. 06.11.1991. № 1798-XII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>. [in Ukrainian].
5. Economic Code of Ukraine: Law of Ukraine dd. 16.01.2003. № 436-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. [in Ukrainian].
6. On some issues in the practice of resolving disputes arising from corporate relationships: Resolution of the Plenum of the High Economic Court of Ukraine d. 25.02.2016. № 4. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0004600-16>. [in Ukrainian].
7. The Resolution of the Great Chamber of the Supreme Court dd. 27.02.2019 p. № 738/1772/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80523618>. [in Ukrainian].
8. Civil Code of Ukraine: Law of Ukraine dd. 16.01.2003. № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. [in Ukrainian].
9. On the cooperation: Law of Ukraine dd. 10.07.2003. № 1087-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>. [in Ukrainian].
10. On the consumers' cooperation: Law of Ukraine dd. 10.04.1992. № 2265-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-12>. [in Ukrainian].
11. The Resolution of the Great Chamber of the Supreme Court dd. 17.12.2019. № 904/4887/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86566266>. [in Ukrainian].
12. The Resolution of the Great Chamber of the Supreme Court dd. 24.04.2019. № 509/577/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81691869>. [in Ukrainian].
13. The Resolution of the Great Chamber of the Supreme Court dd. 01.10.2019 p. № 910/7554/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85412911>. [in Ukrainian].
14. The Resolution of the Great Chamber of the Supreme Court dd. 26.02.2020 p. № 750/3192/14. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88168781>. [in Ukrainian].
15. The Resolution of the Economic Court of Cassation of the Supreme Court dd. 08.04.2020. № 750/5550/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88815583>. [in Ukrainian].

16. On the public associations: Law of Ukraine dd. 22.03.2012. № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>. [in Ukrainian].
17. On the apartment buildings co-owners associations: Law of Ukraine dd. 29.11.2001 p. № 2866-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-14>. [in Ukrainian].
18. The Resolution of the Economic Court of Cassation of the Supreme Court dd. 23.01.2018 № 925/1321/16. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71829024>. [in Ukrainian].
19. The Resolution of the Great Chamber of the Supreme Court dd. 30.01.2019 p. № 755/10947/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79834955>. [in Ukrainian].
20. Lukach I. V. (2016) Economic law regulation of corporate relations: theoretical issues. Doctor's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
21. Shcherbyna V. S. (2008) The corporate relations as a subject of legal regulation. Almanac of Civil Studies, 1. [in Russian].
22. Kravchuk V. M. (2009) The termination of the corporate legal relations in the commercial companies: Monograph. Lviv : Kray. [in Ukrainian].
23. Shimon S. (2013) The essence of corporate rights: few remarks to the scientific discussion. Legea si Viata, 7. [in Russian].
24. On the investment activity: Law of Ukraine dd. 18.09.1991. № 1560–XII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>. [in Ukrainian].

Стаття надійшла 12.05.2020 р.

А. В. Смитюх, докт. юрид. наук, професор
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова
Кафедра административного и хозяйственного права
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина
e-mail: im2m112@gmail.com
ORCID: 0000 0002 4778 4143

КОРПОРАТИВНЫЕ И ЧЛЕНСКИЕ ПРАВА И ПРАВООТНОШЕНИЯ В СВЕТЕ НОВЕЙШЕЙ ПРАКТИКИ БОЛЬШОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА 2019-2020 ГОДОВ

Резюме

В статье представлены результаты исследования судебной практики высшей судебной инстанции Украины – Большой Палаты Верховного Суда за 2019 год и первый квартал 2020 года, воплощающей новый подход к определению корпоративного характера судебных споров. Сделан вывод о том, что в зависимости от природы интереса члена (участника) и на основании критерия степени полноты базовых прав в отношении юридического лица, можно выделить три комплекса прав членов (участников) различных юридических лиц с потенциальной или обязательной множественностью членства. Все три комплекса прав являются членскими правами (родовое понятие), второй и третий комплексы являются корпоративными правами. Соответственно при реализации таких прав возникают членские отношения (родовое понятие, имеют место во всех юридических лицах с обязательной или потенциальной множественностью членства) и корпоративные отношения (видовое понятие, имеют место в корпоративных субъектах – корпоративных хозяйственных организациях, частный случай – корпоративные отношения в коммерческих корпоративных хозяйственных организациях). Сделаны выводы о принципах, на которых должна происходить унификация положений законодательства о членских, в частности, корпоративных, правоотношениях.

Ключевые слова: корпоративные права; корпоративные правоотношения; членские права; членские правоотношения; юридические лица.

A. V. Smitiukh, Doctor of Juridical Sciences, Professor
Odesa I. I. Mechnikov National University
the Department of Administrative and Commercial Law
Frantsuzskiy Boulevard, 24/26, Odesa, 65058, Ukraine
e-mail: im2m112@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000000247784143>

THE CORPORATE AND MEMBERSHIP RIGHTS AND RELATIONS IN THE LIGHT OF THE RECENT CASES OF THE GRAND CHAMBER OF THE SUPREME COURT IN 2019-2020

Summary

The article presents the results of a study of the cases of the highest court instance of Ukraine – the Grand Chamber of the Supreme Court for 2019 and the first quarter of 2020, embodying a new approach to determining the corporate nature of the court cases. It is concluded that there are three sets of rights of members (shareholders) to different legal entities with potential or mandatory plurality of the membership depending on the nature of the interest of a member (shareholder) and the degree of completeness of basic rights to a legal entity. All three sets of rights are membership rights (generic concept), the second and third ones are corporate rights.

So there are membership relations (generic concept) in all legal entities with mandatory or potential plurality of membership) and there are corporate relations in corporate economic organizations (commercial companies and cooperatives). The corporate relations in a commercial corporate economic organization represent a special case of the corporate relations.

All the sets of rights mentioned above are designed to ensure the interest of the member (participant) in achieving the goal of the appropriate legal entity. The second and third ones provide investment interest, represented by a negotiable symbol (a corporate share).

The law should establish: unified general rules for membership rights for all legal entities with a potential or mandatory plurality of membership with a certain minimum requirements for the powers and principles of the procedures in which such rights are exercised; more detailed uniform rules for the shareholder rights for all corporate economic organizations and much more detailed uniform rules for all commercial corporate economic organizations.

The rules on membership (including corporate) rights for concrete legal entities with a potential or mandatory plurality of membership should regulate only the specific relations inherent only in such kind of legal entity.

Keywords: corporate rights; membership rights; corporate relations; membership relations; legal entities.